

Kysely Euroopan talouskriisin vaikutuksista kuntien ja kuntayhtymien varainhankintaan ja rahoitusriskeihin

Kuntaliitto teki huhti-toukokuussa 2012 kyselyn Euroopan talouskriisin vaikutuksista kuntien ja kuntayhtymien varainhankintaan ja rahoitusriskeihin. Kyselyllä pyrittiin saamaan kokonaiskäsitys kuntien ja kuntayhtymien investointi- ja rahoitustarpeista, varautumisesta mahdollisiin uusiin riskeihin sekä rahoitusmarkkinoiden koulutus- ja tukitarpeista. Lisäksi kyselyllä kartoitettiin pääomarahoituksen saatavuudessa ja hinnassa viime aikoina tapahtunutta kehitystä.

Kyselyyn vastasi 106 kuntaa. Vastanneiden kuntien osuus väestöstä oli 51 % ja kuntien lukumäärästä 32 %. Kuntayhtymiä vastasi 36.

Euroalueen velkakriisi

Euroalueen velkakriisi on jatkunut jo yli kolme vuotta. Riskeinä ovat uusien valtioiden joutuminen tukitoimien piiriin, rahoittajien kielteinen suhtautuminen koko euroalueeseen sekä ennakoimattomat muutokset korkotasossa. Vajaa kolmasosa kaikista kyselyyn vastanneista pitikin kunnan rahoitustilanteelle suurimpana uhkana velkakriisin laajenemista sekä mahdollisia varainhankinnan ongelmia. Lähes saman verran vastanneista koki erityiseksi uhaksi suuret korkomuutokset ja sitä kautta koro-rostuu tarve hallita korkoriskejä ja muita rahoituskustannuksia. Viisitoista prosenttia vastanneista oli erityisen huolissaan kasvavista investointipaineista ja kyvystä hoitaa nämä investoinnit.

Kuntien yleinen toimintaympäristö

Kuntien arviot vuoden 2012 verotulojen kehityksestä osoittavat noin kahden prosentin kasvua vuoden 2011 tilinpäätökseen verrattuna. Vuosikatteet sen sijaan ovat pienenemässä jopa 20 % vuoden 2011 tilinpäätöksistä.

Kyselyn kannalta olennaisimmat mittarit ovat investoinnit ja lainakanta. Investointien arvioidaan edelleen pysyvän korkealla tasolla. Vuotuisesti muutettuna investointimenojen kasvu on kahden prosentin luokkaa, mutta olennaisimman lisäyksen arvioidaan kohdistuvan vuosille 2014 ja 2015. Tarkasteluvuosien (2012–2015) investointimenoista uusinvestointeihin suunnataan 60 % ja peruskorjauksiin 40 %.

Vastausten perusteella kuntien ja kuntayhtymien lainakanta on lähivuosina merkittävässä kasvussa. Vuotuisen nettolainanoton on arvioitu olevan 1 - 1,1 miljardia euroa, mutta vastausten perusteella tämä olisi ylittymässä keskimäärin 200 miljoonalla eurolla vuosittain. Investointimenojen kasvun myötä myös lainanotto on painotumassa vuosiin 2014 ja 2015.

Velkakriisin heijastuminen kuntiin

Velkakriisin ja siihen olennaisesti liittyvän rahoitusriskien hallinnan kokee erityiseksi uhaksi 60 % vastanneista. Kuitenkin vuoden 2011 alusta tarkasteltuna lähes 60 % vastanneista ei ollut vielä ryhtynyt erityistoimiin lainarahoituksen tai maksuvalmiuden varmistamiseksi. Toisaalta monella kunnalla erityistoimia oli useampi kuin yksi, joten 20 % vastanneista oli tehnyt lainasalkun uudelleen järjestelyjä ja 26 % oli ottanut käyttöön johdannaissopimuksia. Neljällä prosentilla toimenpiteenä oli esimerkiksi avustaehtoisten tilien ja talletusten lisäys rahavaroissa sekä lyhytaikaisen rahoituksen limiittien avaaminen tai lisääminen.

Lainarahoituksen saatavuus ja hinta

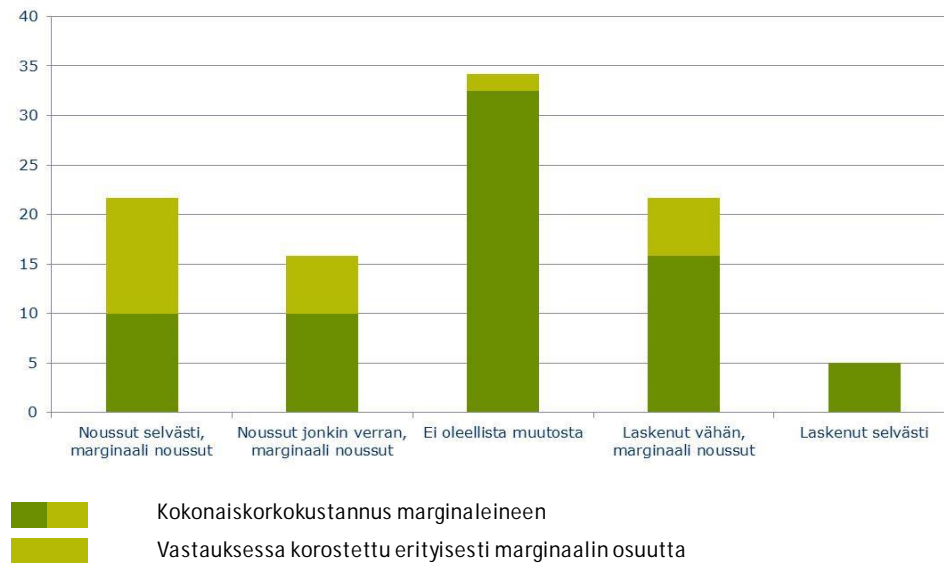
Viimeisen kahdentoista kuukauden aikana kuntien lainarahoituksen saatavuus oli pitkäaikaisessa lainanotossa kiristynyt 6,5 %:ssa vastanneista kunnista (n=93). Lyhytaikaisen lainanoton saatavuus oli pysynyt ennallaan. Lainanoton hinta oli kehittynyt jonkin verran eri tavoin lyhyissä ja pitkissä lainoissa. Lyhyissä lainoissa hinta oli laskenut noin puolessa vastanneista kunnista ja noussut joka kymmenennessä kunnassa. Suuri osa tästä laskusta selittyy markkinakorkojen voimakkaalla laskulla. Sen lisäksi lyhyttä lainanottoa on painotettu aivan lyhimpiin korkojaksoihin. Pitkäaikainen lainanotto oli kallistunut 40 %:ssa kunnista ja halventunut hieman vajaassa kolmasosassa kuntia. Huomionarvoista onkin, että pitkäaikaisen rahoituksen saatavuus koettiin edelleen hyväksi. Korkokustannukset ja etenkin marginaalit ovat kuitenkin kohonneet.

Kuntien lainakannalla painotettu keskiporkko 31.12.2011 oli 2,35 % (n=84). Aritmeettinen keskiarvo oli 2,41 %. Lainakannalla painotettu kokonaismarginaali puolestaan oli 0,24 % ja aritmeettinen keskiarvo 0,41 %. Korkokustannukset viimeisen vuoden aikana olivat kasvaneet noin 40 %:ssa vastanneista kunnista, ja näistä hieman vajaa puolet perusteli nousua nimenomaan marginaalien nousulla. Vuoden 2009 keväällä toteutettuun rahoituskyselyyn verrattuna lainakannalla painotettu kokonaiskorko on laskenut tasosta 4,15 % tasolle 2,35 %. Sen sijaan korkomarginaalin aritmeettinen keskiarvo on noussut tasolta 0,15 % tasolle 0,41 %.

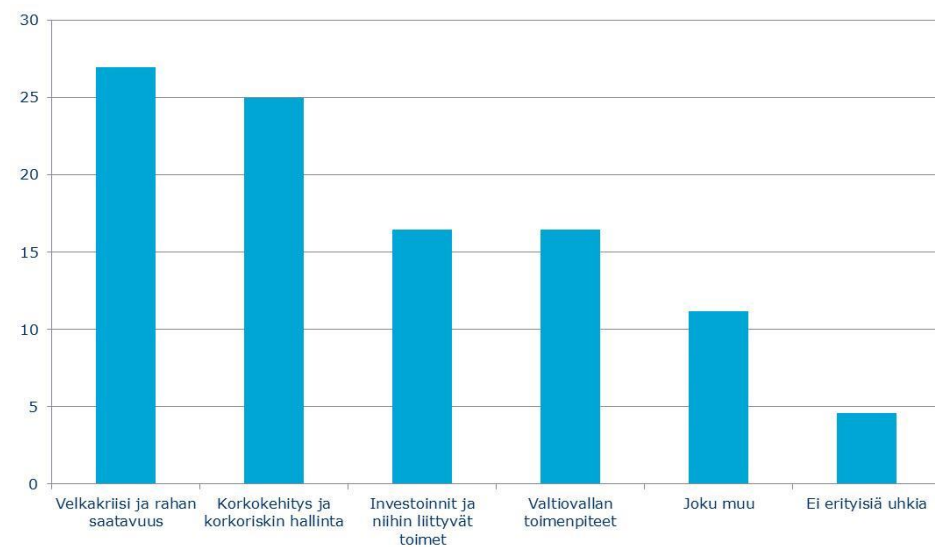
Vastausten mukaan vuonna 2011 nostetuista pitkäaikaisista lainoista Kuntarahoituksen markkinaosuus oli 83 % ja muiden kotimaisten rahoitus- ja vakuutuslaitosten osuus 12 %. Ulkomaisia rahoitus- ja vakuutuslaitoksia oli käyttänyt 4 %. Koko lainakannasta vuoden 2011 lopussa Kuntarahoituksen osuus oli noin 55 %, Kevan vajaa 4 %, muiden kotimaisten rahoitus- ja vakuutuslaitosten 17 % ja ulkomaiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten noin 15 %.

Kuntien ja kuntayhtymien varainhankintaan ja rahoitusriskeihin liittyvät tarpeet lähivuosina

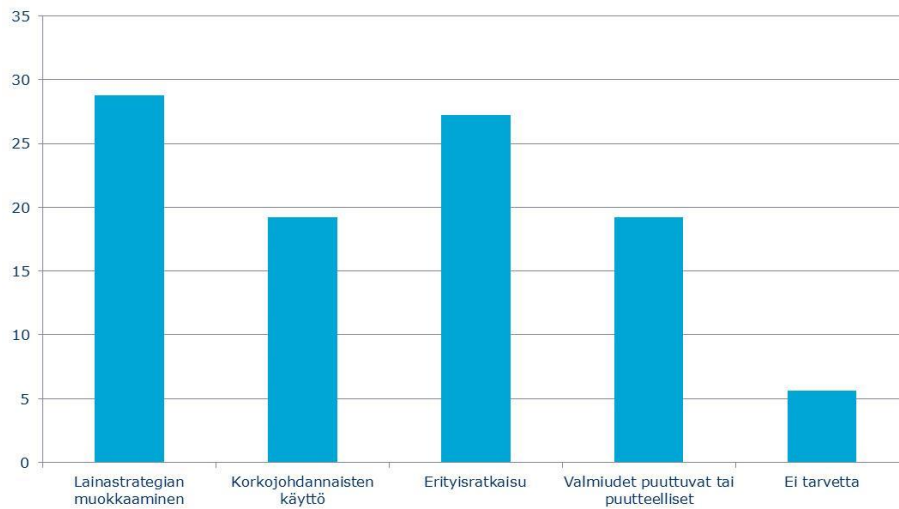
Miten arvioitte kuntanne/kuntayhtymänne korkokustannusten marginaaleineen muuttuneen vastaushetkellä verrattuna vuoden 2010 tilanteeseen?

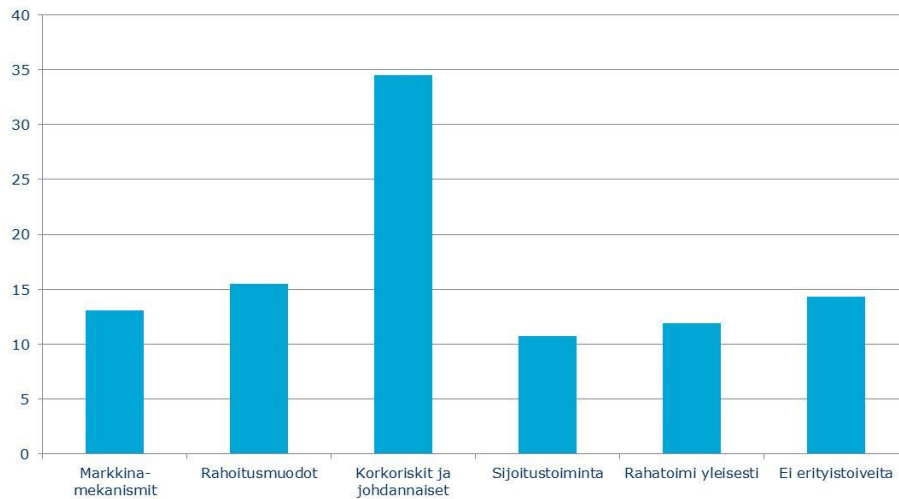
Mitkä tekijät tai seikat koette haasteelliseksi tai jopa uhaksi kuntanne/kuntayhtymänne lähivuosien rahoitustilanteessa?

Minkälaiset valmiudet kunnallanne/kuntayhtymälläne on suojautua mahdolliselta uudelta rahoitusmarkkinoiden levottomuudelta?

Millä rahoitus-/sijoitustoiminnan osa-alueilla toivotte kunnallenne/ kuntayhtymälenne koulutusta tai muuta tukea Kuntaliiton taholta?

Kuntaliiton jatkotoimenpiteet

- ohjeistuksen tehostaminen ja oppaiden päivittäminen
- koulutustilaisuuksien säännönmukainen järjestäminen
- pyritään kohdentamaan ohjeistusta ja neuvontaa myös kuntakohtaisesti; pienemmät kunnat toivovat erityisesti tuotekoulutusta ja yleistä rahoitusmarkkinoiden informaatiota, isommat kunnat ja kaupungit puolestaan eri rahoitusmuotojen ja toimintatapojen vertailua.
- rahoitusmarkkinoiden sääntelyn seuraaminen ja informointi, tavoitteena tehostaa koko kuntatasoa koskevien muutosten analysointia